

Wyrok z dnia 12 stycznia 2001 r.

II UKN 182/00

Warunkiem ponownego ustalenia prawa do świadczeń na podstawie art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), nie jest ujawnienie nowych okoliczności, lecz takich, które istniały przed wydaniem decyzji, a nie zostały przez organ rentowy uwzględnione.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Beata Gudowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2001 r. sprawy z wniosku Haliny M., Alicji M.-W. i Małgorzaty M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o rentę rodzinną, na skutek kasacji Haliny M. i Małgorzaty M. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 stycznia 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 12 listopada 1998 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B. odmówił przyznania wnioskodawczyniom Małgorzacie M. i Alicji M. prawa do renty rodzinnej po bracie Marku M. Kolejną decyzją z dnia 12 stycznia 1999 r. organ rentowy odmówił przyznania wnioskodawczyni Halinie M. prawa do renty rodzinnej po synu Marku M. uchylając decyzję z dnia 9 listopada 1998 r. przyznającą jej prawo do renty rodzinnej.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawczyń od tych decyzji Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 15 września 1999 r. [...] oddalił odwołanie. Sąd ustalił, że Marek M. zmarł w dniu 15 grudnia 1996 r. w wyniku wypadku w czasie odbywania służby wojskowej. Wnioskodawczynie nie spełniały warunków wymaganych do przyznania renty rodzinnej przepisami ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U.

Nr 40, poz. 267 ze zm.), do których odsyła przepis art. 44 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 13, poz. 68 ze zm.). Matka zmarłego nie osiągnęła w dacie jego śmierci wieku 50 lat, nie spełnia zatem wymogu określonego w art. 41 ust. 1 i 2 ustawy o z. e. p.). Siostry zmarłego nie spełniły warunku określonego w art. 40 tej ustawy, gdyż nie zostały przyjęte przez zmarłego na utrzymanie i wychowanie, a jedynie zmarły wspomagał finansowo matkę i siostry. Zmarły nie mieszkał z matką i siostrami i nie prowadził z nimi wspólnego gospodarstwa domowego lecz był zakwaterowany w internacie garnizonowym w innej miejscowości. Ponadto Alicja M. nie spełnia wymogu określonego w art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o z. e. p., gdyż z racji wieku nie mogła być przyjęta na utrzymanie zmarłego przed osiągnięciem pełnoletności.

Apelacja wnioskodawczyń od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 13 stycznia 2000 r. [...]. Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i podzielił jego pogląd prawny.

Wyrok ten zaskarżyły kasacją wnioskodawczynie Halina M. i Małgorzata M. i wskazując jako podstawy kasacji naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 40 i 42 w związku z art. 41 ust. 1 i 2 a ponadto art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) oraz naruszenie przepisów postępowania – art. 382 w związku z art. 233 § 1 i 328 § 2 KPC – wniosły o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania. Naruszenie art. 80 ust. 1 polega na tym, że nie ujawniły się nowe okoliczności i dowody uzasadniające zmianę decyzji z dnia 9 listopada 1998 r. Niezależnie od tego Halina M. spełniła warunki do renty rodzinnej bowiem będąc urodzona 9 grudnia 1951 r. w chwili śmierci syna miała ukończone 45 lat i do ukończenia 50 lat brakowało mniej niż 5 lat. W stosunku do Małgorzaty M. zostały spełnione warunki przyjęcia jej przez brata na wychowanie bowiem przepis nie wprowadza wymogu wyłącznego wychowania. Materiału dowodowego stwierdzającego utrzymanie jej przez brata oba Sądy nie rozważyły.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia przepisu art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Przepis ten pozwala na ponowne ustalenie prawa do świadczeń nie tylko w przypadku przedłożenia nowych dowodów lecz także w przypadku ujawnienia okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń. Nie jest wymagane ujawnienie nowych okoliczności lecz takich okoliczności, które istniały przed wydaniem decyzji, a nie zostały przez organ rentowy uwzględnione. Wydając pierwszą decyzję organ rentowy nie uwzględnił faktu, że wnioskodawczyni Halina M. nie osiągnęła wymaganego przepisem art. 41 ust. 1 pkt 1 wieku 50 lat. Po ujawnieniu tej okoliczności okazało się, że nie spełnia ona warunków wymaganych do przyznania prawa do renty rodzinnej. Decyzja organu rentowego nie ma powagi rzeczy osądzonej jak to ma miejsce w przypadku wyroku sądu. Nie można powoływać się na prawo do świadczeń ustalone błędną decyzją organu rentowego, która po ujawnieniu błędu została zmieniona, jeżeli nie zostały spełnione warunki, od których uzależnione jest nabycie tego prawa. Wynika to z treści art. 102 ust. 1 pkt 4 powołanej ustawy, który stanowi, że wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli okaże się, że prawo do świadczeń nie istniało.

Nie jest także uzasadniony zarzut, że warunek osiągnięcia wymaganego wieku wnioskodawczyni spełniła, a Sąd Apelacyjny dokonał błędnej wykładni art. 41 ust. 2 powołanej ustawy. Przepis ten dotyczący wdowy po pracowniku, który z mocy art. 42 pkt 2 ma zastosowanie do matki zmarłego pracownika, stanowi, że prawo do renty rodzinnej ma wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat po śmierci męża nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci. Omawiany przepis nie ma zastosowania do wnioskodawczyni, która ani w dacie wydania zaskarżonego wyroku ani w chwili obecnej nie osiągnęła wieku 50 lat. Zgodnie z art. 76 powołanej ustawy prawo do świadczeń powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Prawo matki do renty rodzinnej po synu nie powstało, jeżeli nie ukończyła ona 50 lat, zatem takie prawo nie mogło być przyznane. O przyznanie takiego prawa wnioskodawczyni może ubiegać się po osiągnięciu tego wieku, przy czym przyznanie prawa uzależnione jest od spełnienia drugiego warunku określonego w art. 42 pkt 1. Kwestii spełnienia tego warunku Sąd nie musiał rozważać skoro prawo do świadczeń uzależnione jest od jednoczesnego spełnienia wszystkich warunków, a jeden z warunków nie został spełniony.

Kolejny zarzut naruszenia przepisu art. 40 powołanej ustawy połączony jest z

zarzutem procesowym dotyczącym nienależytego rozważenia materiału dowodowego stwierdzającego utrzymywanie przez zmarłego brata wnioskodawczynie Małgorzaty M. Ten zarzut jest także nieuzasadniony, gdyż ustalenia faktyczne zostały oparte na wyjaśnieniach wnioskodawczyń. Wynika z nich, że zmarły nie mieszkał z siostrą we wspólnym gospodarstwie domowym, a jedynie wspomagał ją finansowo. Te nie kwestionowane przez wnioskodawczynie okoliczności wystarczają do stwierdzenia, że nie został spełniony warunek określony w art. 40. Na podstawie tego przepisu uprawnione do renty rodzinnej jest rodzeństwo zmarłego przyjęte przez niego na wychowanie i utrzymanie. Sformułowanie tego przepisu jest odmienne od treści art. 42 pkt 1 dotyczącego rodziców zmarłego pracownika. Ten ostatni przepis wymienia jako warunek przyczynianie się pracownika do utrzymania rodziców, a zatem nie zawiera wymogu wyłącznego utrzymania. Natomiast przepis art. 40 wymaga wychowywania i utrzymywania rodzeństwa przez zmarłego pracownika, co oznacza, że pracownik musi rodzeństwu zastępować rodziców. Wychowanie i utrzymanie małoletniego lub kształcącego się dziecka wymaga stworzenia mu domu rodzinnego. Sporadyczne odwiedzanie siostry i wspomaganie finansowe nie jest przyjęciem na wychowanie i utrzymanie w rozumieniu tego przepisu.

Kasacja okazała się pozbawiona usprawiedliwionych podstaw i z tych przyczyn Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 393¹² KPC ją oddalił.

=====